

Gundega Ozoliņa

Īss ieskats Astrīdas Lindgrēnes piemiņas balvas (ALMA) specifikā un bērnu literatūras apbalvošanas fenomenā. ALMA Latvijas grāmatizdošanas kontekstā

Brief insight in Astrid Lindgren Memorial Award (ALMA) and phenomenon of conferring awards in children's literature. ALMA in context of Latvian book publishing

Abstract

Historically, children's literature awards have been established both to improve the quality of children's literature and to promote the market for children's books. Today, an international prize for literature can be seen as a socio-political game with the aim of disseminating specific values and sharing various ideas that seem relevant to a society. The Astrid Lindgren Memorial Award (ALMA) is the most generous children's literature award in monetary terms – and, at the same time, one of the largest literary awards. The study examines the details and choices of ALMA nomination, provides a brief insight into the problems of the awarding phenomenon, as well as considers ALMA in the context of Latvian book publishing.

Keywords: ALMA, awarding children's literature, children's literary awards, awarding policy, censorship.

Ievads

Ikvienam, kas iesaistīts bērnu literatūras sfērā, ir vislabākie nodomi – turklāt katram ir savi priekšstati, kas ir nepieciešams bērniem. Un šādā gadījumā balvas un atzinības var tikt uzskatītas par savdabīgām norādēm, kas raksturo rakstniecības procesus cauri laikam, jo vairums balvu ir radītas ar konkrētu mērķi – uzlabot bērnu grāmatu kvalitāti konkrētā valstī un arī veicināt bērnu grāmatu pirkšanu [Allen 1998: 6].

Mūsdienās nekur tālu no šiem pamatmērķiem neesam tikuši: bērnu literatūra saturiski ir ļoti dažāda – tēma, sižets, raksturi, žanrs, stils. Tā ne tikai reprezentē pasauli, bet arī konstruē to, rāda dzīvi ne tikai, kāda tā ir, bet arī kāda varētu būt [*Hintz, Tribunella 2019: 35–37*]. Bet kā viens no šīs neaptverami lielās sfēras novērtējuma instrumentiem ir gan starptautiskās, gan vietējās literārās balvas.

Šobrīd ir vairāk nekā 30 lielu starptautisku bērnu literatūras balvu (nacionālo balvu skaits ir ievērojami lielāks). Astrīdas Lindgrēnes piemiņas balva (*Astrid Lindgren Memorial Award*, akr. – ALMA) monetārā izteiksmē ir visdāsnākā – naudas balva ir 5 miljoni zviedru kronu, kas ir apmēram 479 000 EUR un padara ALMA par lielāko starptautisko bērnu un jauniešu literatūras balvu [*ALMA: www.alma.se*] un vienu no dāsnākajām literārajām balvām pasaulē.

Pētījuma mērķis ir apzināt un saprast ALMA nominēšanas procesa detaļas, iespējamo ietekmi uz laureātu izvēli. Tāpat tas ir mēģinājums saprast, kādas vērtības ir “modē” un no kurienes tās nāk, ko Zviedrijas sabiedrība atzīst un iesaka pasaulei un kā ALMA iekļaujas Latvijas grāmatizdošanas kontekstā.

Izpētei galvenokārt izmantoju informāciju no Astrīdas Lindgrēnes piemiņas balvas mājaslapas, ieskaitot kandidātu sarakstus no 2003. līdz 2019. gadam un dažus nominējošo organizāciju vai personu sarakstus. Latvijas situācijas apzināšanai izmantoju LNB grāmatu katalogu, kā arī intervijas ar diviem lielākajiem ALMA laureātu grāmatu izdevējiem: viena daļēji strukturēta intervija, otra – strukturēta, jo atbildes tika saņemtas rakstiskā formā.

Pētījuma teorētiskais pamats balstīts Rutas Allenas grāmatā (“Children’s book prizes. An evaluation and history of major awards for children’s books in the English speaking world”) un izdevniecības “Routledge” rakstu krājumā (“Prizing children’s literature: cultural policy behind children’s book awards”), kas veltīti bērnu literatūras apbalvošanas problemātikai, izteiktajām idejām, kā arī Keneta B. Kida publikācijās paustajam par cenzūras un literāro balvu saistību.

1. Astrīdas Lindgrēnes piemiņas balva

1.1. Īsa vēsture

Astrīda Lindgrēne (1907–2002) ir viena no Zviedrijas populārākajām autorēm. Viņa tiek uzskatīta par atslēgas figūru autoru paaudzes vidū, kas pārveidoja zviedru bērnu literatūru, radot literāru klimatu, kurš iedrošināja eksperimentiem un mākslinieciskām inovācijām tieši bērniem domātās grāmatās [*Westin 1998: 23*]. Astrīdas Lindgrēnes loma ir neapšaubāma ne tikai Zviedrijas kontekstā, bet arī visas pasaules mērogā – viņas darbi ir tulkoti vairāk nekā 90 valodās, bet viņas nodošanās bērnu jauniešu tiesību pārstāvēšanai ir atstājuši ilgtermiņa efektu uz bērnu literatūras attīstību un transformāciju [*ALMA: www.alma.se*]. Pēc viņas nāves 2002. gadā Zviedrijas valdība iedibināja Astrīdas Lindgrēnes piemiņas balvu, kuru administrē Zviedrijas Mākslas padome.

1.2. Priekšnoteikumi balvas saņemšanai

Autors var saņemt balvu par vispārēju ieguldījumu bērnu literatūrā, ne par atsevišķu individuālu darbu. Tomēr nav nepieciešams būt autoram vai ilustratoram, arī lasīšanas veicinātāji un stāstnieki var tikt apbalvoti. Daudz svarīgāks šajā kontekstā ir priekšnoteikums, ka balvas saņēmēja darbam jāatbilst “Astrīdas Lindgrēnes garam”, kas tradicionāli tiek uzverts kā ļoti augsts māksliniecisks standarts, mākslinieciskā aktivitāte un literārā kvalitāte. Bet ir vēl otrs aspekts – viena no ALMA deklarētajām pamatvērtībām ir ANO Konvencija par bērnu tiesībām, bet Astrīda Lindgrēne ir aktīvi iestājusies pret jebkuru vardarbību un aizstāvējusi demokrātiju. Tāpēc viens no deklarētajiem priekšnoteikumiem ir – darbiem jāaizstāv/jāpārstāv demokrātijas vērtības [*ALMA: www.alma.se*].

1.3. Laureātu izvēles process

Laureātu izvēlas žūrija, kuras locekļi tiek pieteikti kā eksperti bērnu un jauniešu literatūrā, lasīšanas veicināšanā un bērnu tiesībās. 12 locekļu sastāvā ir autori, literatūras kritiķi, zinātnieki, ilustratori un bibliotekāri. Viens žūrijas loceklis ir Astrīdas Lindgrēnes ģimenes loceklis. Žūrija katru gadu izvēlas organizācijas, kam ir tiesības nominēt kandidātus. Šīs organizācijas (un personas) parasti ir slavenas un labi zināmas vietējās un

starptautiskās organizācijas: rakstnieku savienības, bibliotēkas, IBBY nacionālās nodaļas, nozīmīgi literārie festivāli, iepriekšējie ALMA laureāti. Piemēram, Latvijas pārstāvjus nominēt ALMA balvai var IBBY Latvijas nodaļa un Rakstnieku savienība. Katrai valstij ieteicēju saraksts var mainīties.

2. Tendences

2.1. Kandidāti

Pārskatot laiku no 2010. līdz 2019. gadam, var redzēt, ka vislielāko nominantu proporciju veido autori. Nākamā lielākā grupa, kas iezīmē arvien pieaugošu tendenci, ir autori-ilustratori. Ilustratori tiek izvirzīti kā otrie biežākie, – bet bez izteikta skaita pieauguma laika gaitā.

2.2. Valstis vs. kandidāti

Salīdzinot kandidātu sarakstus un nominējošo organizāciju sarakstus, var secināt, ka kandidātu skaits nepārtraukti pieaug (137 – 2005. gadā un 246 – 2019. gadā), bet kandidātu mītnes valstu skaits faktiski nemainās. Laureāti tiek izvēlēti no apmēram 62–63 valstu vidus, lai gan aicinājumi tiek izsūtīti apmēram par 1/3 vairāk. Tas diezgan skaidri iezīmē valstu loku, kas izvēlas gan aktīvi piedalīties starptautiskajos literārajos procesos, gan akceptē Zviedrijas valdības noteikumus – bērnu tiesību un demokrātijas vērtību pārstāvību bērnu literatūrā.

Arī nominējošo organizāciju skaits dažādās valstīs atšķiras – vienai valstij var tikt piešķirtas vairākas nominējošās organizācijas (vai personas), bet citām – viena vai divas. Piemēram, 2019. gadā Austrālijai tiesības izvirzīt nominantu bija 9 organizācijām (un personām), bet vairākumam valstu, galvenokārt ar vidēju vai zemu HDI – tikai vienai. Daudzas organizācijas šo iespēju arī neizmanto. Iespējams, tas izskaidro arī ierobežoto dalībvalstu sarakstu. Bet līdz ar to plašākā nozīmē sāncensībā par lielāko bērnu literatūras balvu piedalās jau gadiem prognozējams valstu skaits.

Latvija pirmos savus kandidātus pieteica balvai 2011. gadā, lai gan nominējošajām organizācijām ir iespēja izvirzīt kandidātus jau no 2004. gada. Tas var būt gan pašmāju organizāciju kūtrums, gan

pedalīšanās iespēju liegums, jo nominējošo organizāciju saraksti no 2004. līdz 2019. gadam ziņojuma tapšanas laikā nav publiski pieejami.

2.3. Laureāti

Lai gan humānisms, demokrātijas pamatvērtības un augsta mākslinieciskā kvalitāte ir balvas saņemšanas kritēriju pamatā, tāpat tiek uzsvērtā atvērtība, daudzveidība un literatūras spēja pasauli uztvert bez robežām. Tomēr, kā atzīmē A. Ventura, ir redzama tendence būt pārstāvētām tikai dažām valstīm un tautībām [*Ventura 2017: 38*]. Piemēram, no 2003. līdz 2020. gadam no 20 laureātiem ir reprezentētas 16 valstis, no tām 12 ir ļoti augstas attīstības valstis, 3 augstas (Brazīlija, Venecuēla, Dienvidāfrikas Republika), 1 vidējas attīstības valsts (Palestīna), ja tās segmentē tāpat kā A. Ventura, izmantojot HDI indeksu [*UN Human Development Reports, 2019*]. Turklāt 7 ALMA laureāti nāk no 3 anglofonām valstīm, bet 7 – no 6 Eiropas valstīm. Turklāt 3 no 4 laureātiem no augstas un vidējas attīstības valstīm netiek apbalvoti par literāru vai māksliniecisku ieguldījumu, bet gan ir organizācijas un tiek prēmētas kā lasīšanas veicinātāji.

Lai gan tradicionāli tiek uzskatīts, ka lielākais anglofono valstu grāmatu īpatsvars nāk no Lielbritānijas, Kanādas, Austrālijas, bet ALMA gadījumā ASV ir liela nozīme [*Ventura 2017: 38*]. No 7 anglofonajām valstīm 4 laureāti nāk no ASV, 2 no Austrālijas un 1 no Lielbritānijas. Šis laureātu sadalījums iezīmē skaidru eiroamerikānisko alianses dominanci.

Salīdzinot kandidātus ar laureātiem no 2003. līdz 2019. gadam, par pamatu ņemot kandidātu sarakstos minētās kategorijas (autorus, ilustratorus, autorus/ilustratorus, organizācijas, lasīšanas veicinātājus, autorus/lasīšanas veicinātājus), vislielākā iespēja kļūt par laureātu ir autoram/ilustratoram, bet vismazākā – ilustratoram, ja vien viņš nenāk no Eiropai eksotiskas valsts (visi 3 laureāti-ilustratori laika posmā no 2003. līdz 2020. gadam pārstāv Japānu, Argentīnu, Koreju). Pārējās kategorijās uzvarētāju proporcija ir līdzīga izvēlēto kandidātu proporcijai.

Pārskatot kandidātu sarakstus, ir diezgan acīmredzamas nominētāju stratēģijas – daudzi kandidāti tiek izvirzīti gadiem. Piemēram, no 2003. līdz 2020. gadam Ķēstutis Kasparavičius (Lietuva) ir izvirzīts 10 reizes un nav saņēmis balvu, Hīss Kaujers bija izvirzīts 9 reizes, pirms kļuva

par ALMA laureātu 2012. gadā, bet Bārts Mūjārts tika izvirzīts balvai kopumā 16 reizes (līdz 16. reizē saņēma balvu).

Šie piemēri vien apstiprina Venturas tēzi par ALMA veiktajām ērtajām izvēlēm un starptautiskuma uztveri – globālā mērogā starptautiskums visaptverošā nozīmē neeksistē, bet apzīmē vien ierobežotu valstu skaitu [*Ventura 2017: 38*]. Turklāt vairākums laureātu jau pirms ALMA saņemšanas ir ieguvuši daudzas, arī starptautiskas, balvas, piemēram, H. K. Andersena balvu pirms ALMA saņemšanas ir ieguvuši 5 laureāti. Tas liecina, ka ALMA nemeklē fundamentāli jaunus vārdus, bet izvēlas jau iepriekš pierādītas vērtības.

2.4. Apbalvošanas problemātika

Runājot par balvām un apbalvošanas fenomenu, bieži tiek uzsvērti 2 aspekti: pirmkārt, dominē izdevniecību un tulkotāju izvēles; otrkārt, eksistē t. s. politiskās izvēles, “modīgās” vērtības un “kulturālo vērtību apstiprināšanas” problēma.

Pirmkārt, gadījumos, kad runājam par apbalvošanas, tulkošanas un izdošanas problemātiku, jāņem vērā lingvistiskās un ideoloģiskās izvēles, kuras veic tulkotājs, turklāt tās ir arī izdevniecības apzinātas izvēles [*Ventura 2017: 39*]. Vispārinot – balvu piešķirēji spēj vien novērtēt to, ko izdevniecības ir atzinušas par tulkošanas vērtām [*Ventura 2017: 39*]. Protams, grāmatizdošanas industrijas konteksts ikvienā valstī tiek veidots no dominējošiem priekšstatiem, aizspriedumiem un vērtībām [*Joel 2019: 69–70*]. Un ir acīmredzami, ka sociopolitiskais konteksts starptautisku balvu gadījumā ir eiroamerikānisku vērtību veidots.

Otrkārt, apbalvošana acīmredzami strādā kā “izslēgšana”, katrs uzvarētājs nozīmē arī ievērojamu skaitu zaudētāju. Kā uzskata A. Lundena, apbalvošana rada kanonus, un, lai gan tie gandrīz vienmēr ir apspriežami, to galvenā funkcija ir pretstatīt vienu tekstu pret otru un “izslēgt” vairāk nekā iekļaut. Kā klasifikācijas konstrukcija kanons ir kolekcija, precīzāk – bibliotēku kolekcija, kuras veidošanā liela nozīmē ir diskusijām par to, kas būtu vajadzīgs nākamo paaudžu izglītošanai [*Lundin 2004: xvi–xvii*]. Tādējādi literatūra un arī bērnu literatūra ir ideoloģisku cīņu produkts [*Lundin 2004: xvi–xvii*], kura radīšanā ir piedalījusies gan cenzūra, gan apbalvošana [*Kidd 2009: 198*].

Protams, apbalvošanai ir neapšaubāmi pozitīvi aspekti. Uzvarētāji arī tiek atzīti par izciliem attiecībā uz balvas izvirzītajiem kritērijiem, un plaša publicitāte nozīmē, ka tiem ir liela izglītojoša, sociāla un kulturāla ietekme [Joels 1999: 71], turklāt bērnu literatūras balvas un to sponso-rējošās organizācijas paralēli sasniedz papildu mērķus: tiek promotēta kvalitatīva bērnu literatūra, apbalvoti šo darbu radītāji un tiek palielināti pārdošanas rādītāji izdevējiem, kuri atbalsta inovatīvus un kvalitatīvus radošos darbus [Joels 1999: 71]. Visi iesaistītie kopīgi ir radījuši vērtību, kas jau pati par sevi ir kultūras kā tādas prakse [Kidd, Thomas 2017: 4], un šī vērtība beidzot tiek novērtēta. Bet tā ir arī iespēja paust viedokli par sabiedrībai un autoram būtiskām tēmām, pateicoties popularitātei un masu mediju uzmanībai. Kā Barts Mūjārts (2019. gada laureāts) izsakās intervijā “Brussels Times”: *Beidzot esmu ieguvis balsi, platformu, jo man ir ļoti daudz ko teikt. Man ir daudz jāpasaka par Nīderlandi un grāmatām skolā, piemēram.* [Brussels Times. Available at <https://www.brusselstimes.com/news/art-culture/55172/flemish-author-bart-moeyaert-wins-nobel-prize-for-children-s-literature/>]

Tomēr, par spīti šiem ieguvumiem no apbalvošanas procesiem, K. Kids izsaka bažas, ka apbalvošana un balvu piešķiršana vairs nesa-niedz tās sākotnējos mērķus, – “novērtējošā diskriminācija vai gaumes menedžments” vairs nestrādā. No vienas puses, šie apbalvošanas procesi ir uztverami kā kulturāls elitārisms, jo tiek atzīta tikai visaugstākā kvalitā-te, bet, no otras puses, tā jau ir kulturāla inflācija [Kidd, Thomas 2017: 3], kas faktiski novērojama kā līdzīgu iezīmju, vērtību pārbagātība, kuru no-drošina arvien pieaugošais balvu skaits un kura vienlaikus mazina publi-kas ticību apbalvotā darba unikalitātei.

Pat vēl vairāk, apbalvošana, kā uzskata K. Kids, ir pilnībā atbildīga par konkrētu vērtību apriti un galveno iesaistīto personu atzīšanu, aktu-alizējot cenzūras problēmu. Apbalvošana parādījās kā alternatīva kultūras vadības stratēģija brīdī, kad cenzūra vairs nebija akceptējama profesionā-lā prakse. Tā vietā, lai cenzētu sliktas grāmatas, ir vienkārši jāizceļ labas grāmatas [Kidd 2009: 200]. Pēc K. Kida uzskata, apbalvot nozīmē izteikt pozitīvu vērtējumu par tekstu vai ideju un tādējādi piedalīties vērtēšanas procesā un kultūras veidošanā. No vienas puses, apbalvošana ir cenzū-ras alternatīva, bet laba žūrija vai atlasītājs ir cenzors, un visefektīvākais

veids, kā nogalināt grāmatu, ir nevis cenzēt, bet gan to ignorēt [*Kidd 2009: 198*].

3. ALMA laureātu grāmatas Latvijā

Latvija nav izolēta no pasaulē svarīgiem literāriem procesiem, tai skaitā starptautiskas atzinības, pasaulē lielākās bērnu literatūras balvas augstākā novērtējuma ietekmes. Balvas tiek uzskatītas par svarīgām, tās sasniedz vairākus mērķus. Tās rada zināmu ažiotažu un piesaista konkrētas auditorijas interesi, raisa interesi gan par uzvarētājiem, gan par pašu balvas piešķiršanas procesu [*Joels 1999: 71*]. Parasti apbalvotās grāmatas ir labi pirktas [*Street 2005: 834*] un balvas saņemšana ir finansiāls atbalsts visiem iesaistītajiem. Taču, runājot par balvām un Latvijas grāmatizdevniecības tirgu, jāatzīst, ka tas ir salīdzinoši mazs, grāmatu tirāžas ir nelielas un izdevniecībām lielākoties jārēķinās ar iespējamo peļņu. Turklāt, runājot par ALMA Latvijas grāmatizdošanas kontekstā, šie procesi jāaplūko no šādiem aspektiem: izdevniecību (kuras izdevušas ALMA laureātu grāmatas) politika un mērķi un ALMA laureātu grāmatu popularitāte, kas tieši attiecas uz izdevniecību finansiālu motivēšanu.

Pētniecisko mērķu sasniegšanai veicu 2 intervijas (vienu daļēji strukturēti klātienē, otras intervijas gadījumā – uz rakstiskiem jautājumiem saņemtu rakstiskas atbildes) ar divu izdevniecību pārstāvjiem, kas ir izdevuši ALMA laureātu grāmatas, kā arī apzināju latviski izdotās ALMA laureātu grāmatas, to izdošanas datus, lai gūtu ieskatu, cik lielā mērā balvas piešķiršana ietekmē tās izdošanas iespējas Latvijā. Šajā ziņojumā izdevniecību pārstāvju teiktais ir anonīms, integrēts tekstā un atsevišķi citāti nav norādīti.

3.1. Vispārējs ieskats

No 20 ALMA laureātiem latviski ir izdoti 10 autori, pusei no tiem ir izdotas vairākas grāmatas. Iespēja izdod otru un trešo grāmatu palielinās, ja pirmā iepazīšanās ar autoru ir bijusi veiksmīga vai autora darbi atbilst izdevniecības redakcionālajai politikai.

Ir redzama saikne starp laureāta latviski izdoto grāmatu un balvas saņemšanas gadu. 6 autoru grāmatas izdotas un pārizdotas pēc ALMA

saņemšanas. 2 autori tulkoti un izdoti īsi pēc H. K. Andersena balvas saņemšanas, bet ALMA ir saņēmuši pēc tam. Dažkārt izdevniecību un tulkotāju viedoklis sakrīt ar ALMA žūrijas viedokli un grāmatas izdošana ir sākta pirms laureāta paziņošanas.

Uz visām ALMA laureātu grāmatām, kas izdotas pēc ALMA laureāta paziņošanas, ir norāde (logo vai paziņojums), ka šī grāmata ir saņēmusi ALMA.

3.2. Finansiālie aspekti

Lai gan vairākos avotos [*Allen 1998; Street 2005*] ir uzsvērts, ka balvas saņemšana veicina pārdošanas apjomus, šie apgalvojumi attiecībā uz Latvijas grāmatizdošanas jomu ir diskutabli. Kā atzīst izdevēji, izdot ALMA laureātu grāmatas bieži vien ir finansiāli riskanti vai pat neizdevīgi, bieži tas ir pārliecības jautājums, īpaši, ja noskatītā un balvu ieguvušā autora pārstāvētais žanrs Latvijas bērnu literatūrā pārstāvēts vāji.

Intervijās tiek minēts, ka izdot grāmatas, kuras saņēmušas ALMA, finansiāli izdevīgāk ir tad, ja darbs ir iekļauts ES tulkošanas atbalsta programmā vai autora valsts piedāvā finansiāli atbalstīt tulkojumu vai izdošanu. Tas, protams, mazina finansiālas neveiksmes riskus, bet ne visas valstis piedāvā šādu atbalstu. Tomēr balvas iegūšana ir papildu iespēja saņemt līdzfinansējumu no fondiem vai atbalsta programmām.

3.3. Bibliotēku un bērnu un jauniešu žūrijas loma

Dažādi promocijas pasākumi, ALMA grāmatu reklamēšana, publicāte, kas veidojas ap ALMA starptautiskā kontekstā, vairāk piesaista izdevēju un tulkotāju uzmanību, bet, runājot par pašmāju tirgu, liela nozīme ir bibliotēkām un bibliotekāru izvēlēm un iepirkumiem, kas nodrošina labākus finansiālos rādījumus. Vēl lielāka loma ir bērnu un jauniešu žūrijai – ja konkrētā grāmata tiek iekļauta žūrijas programmā, tas garantē stabilu grāmatu iepirkumu. Bērnu un jauniešu lasīšanas veicināšanas programmu – “Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija” un “Grāmatu starts” – nodrošinājums no 2016. līdz 2020. gadam ir 1 600 000 eiro [*Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.-2020. gadam: 19*]. No 2003. līdz 2019. gadam bērnu un jauniešu žūrijas programmā tika iekļautas 4 ALMA laureātu grāmatas [*Bērnu un jauniešu žūrija: Inb.lv*].

Tādējādi izdevniecības, domājot par jaunas grāmatas izdošanu, vis ticamāk, apsvērs arī tās iespējas iekļūt valsts organizētajā lasīšanas veicināšanas programmā.

3.4. Balvas statuss, tulkotāja loma, redakcionālā politika

Lai gan ALMA statuss tiek uzskatīts par kvalitātes garantu, intervijas neatklāj viennozīmīgu attieksmi. Primārais ir auditorijas izvērtējums, tematikas aktualitāte, konkrētas grāmatas izvērtējums, personīgās simpātijas (vairākkārt intervijās tiek minēts: nozīmīgi ir, *ka mums patīk*), arī tulkotāja pieejamība un viedoklis, kas apstiprina vai ietekmē šo grāmatu izdošanu/neizdošanu.

Būtisks ir arī Latvijas situācijas konteksts. Ja laureāta veikums šķiet neatbilstošs Latvijas socioekonomiskajai vai sociopolitiskajai situācijai, viņš netiks izdots. Bet balvas saņemšana noteikti ir nozīmīga uzmanības pievēršanai, autora veikuma tālākajam izvērtējumam, kuru veic pašas izdevniecības, nereti piesaistot tulkotājus.

Secinājumi

Astrīdas Lindgrēnes piemiņas balva (ALMA) ir visdāsnākā bērnu literatūras balva monetārā izteiksmē. Tās mērķis ir apbalvot autorus, ilustratorus, lasīšanas veicinātājus un stāstniekus par ieguldījumu bērnu un jauniešu literatūrā, kas galvenokārt nozīmē jau labi zināmu rakstnieku un autoru apbalvošanu, kuri parasti jau iepriekš ir saņēmuši vairākas literārās balvas. Kopējā laureātu analīze ļauj secināt, ka atbalstītas un popularizētas lielākoties tiek eiroamerikāniskas sociokulturālas vērtības, bet kopējā izpratne par starptautiskumu iezīmē ierobežotu valstu skaitu. Tomēr ir redzama tendence apbalvot organizācijas – lasīšanas veicinātājus – vidēji attīstītās valstīs (pēc HDI indeksa).

ALMA saņemšana, protams, sekmē darbu tulkošanu dažādās valodās. Latvijas gadījumā kāds no balvas ieguvēju darbiem tiek tulkots latviski parasti pēc ALMA saņemšanas (vai arī pēc H. K. Andersena balvas saņemšanas). Veiksmīgas apstākļu sakritības rezultātā ir cerības sagaidīt arī citus šī autora tulkojumus. Tomēr Latvijā sekošana līdzī starptautiskiem literāriem procesiem bērnu literatūrā nav bērnu vecāku prioritāte un

Zviedrijas valdības proponētās vērtības tiek atbalstītas salīdzinoši maz, vismaz veicot izvēles grāmatveikalā.

Lai gan aptaujātās izdevniecības Latvijā seko līdzī bēnu literatūras apbalvošanas procesiem gan starptautiskā, gan nacionālā mērogā, tomēr lēmums par grāmatas izdošanu ir vairāku priekšnoteikumu summa. Tas, protams, ir atkarīgs no redakcionālās politikas, bet būtiskas ir arī finanšiālās prognozes, grāmatas atbilstība lokālajai situācijai un kontekstam, tulkotāja pieejamība, kā arī izdevēju un tulkotāju personīgā gaume un priekšstati par literāro un māksliniecisko kvalitāti.

Izmantotā literatūra

1. Allen, R. (1998). *Children's book prizes. An evaluation and history of major awards for children's books in the English speaking world*. England: Ashgate Publishing Limited, p. 333.
2. Astrid Lindgren Memorial Award homepage. Pieejams: www.alma.se
3. Bēnu un jauniešu žūrija. Pieejams: www.lnb.lv
4. Best, J. (2011). *Everyone's a Winner: Life in Our Congratulatory Culture*, University of California Press. ProQuest Ebook Central. Pieejams: <http://ebookcentral.proquest.com/lib/lulv/detail.action?docID=631049>.
5. The Brussels Times. Pieejams: <https://www.brusselstimes.com/news/art-culture/55172/flemish-author-bart-moeyaert-wins-nobel-prize-for-children-s-literature/>
6. Hans Christian Andersen Awards. Pieejams: <https://www.ibby.org/awards-activities/awards/hans-christian-andersen-awards>
7. Hintz, C., Tribunella, E. L. (2019). *Reading children's literature: A critical introduction*. Canada: Broadview press, p. 623.
8. Joels, R. W. (1999). Weaving World Understanding: The Importance of Translations in International Children's Literature. In: *Children's Literature in Education*, Vol. 30, No. 1, pp. 65-83.
9. Kidd, K. B. (2009). "Not Censorship but Selection": Censorship and/as Prizing. In: *Children's Literature in Education*, No. 40, pp. 197-216. Doi 10.1007/s10583-008-9078-4
10. Kidd, K. B., Thomas, J. T. (2017). A Prize Loosing Introduction. In: *Prizing Children's literature. The cultural Politics of Children's Book Awards*. Routledge, pp. 2-17.

11. Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam “Radošā Latvija”. Literatūras un grāmatniecības nozares stratēģija 2015–2020. Pieejams: https://www.km.gov.lv/sites/km/files/data_content/strategija_gramatnieciba_final1.pdf
12. Lundin, A. (2004). *Constructing the canon of children's literature – beyond library walls and ivory towers*. New York: Routledge, p. 178.
13. Street, J. (2005). ‘Showbusiness of a serious kind’: a cultural politics of the arts prize. In: *Media, Culture & Society. London, Thousand Oaks and New Delhi*. Sage publications, Vol. 27 (6), pp. 819-840. ISSN: 0163-4437, Doi: 10.1177/0163443705057672
14. UN Human Development reports. (2019). Pieejams: <http://hdr.undp.org/en/content/statistical-data-tables-7-15>
15. Ventura, A. (2017). Prizing the Unrecognized. In: *Prizing Children's literature. The cultural Politics of Children's Book Awards*. Routledge, pp. 35-42.
16. Westin, B. (1998). *Children's literature in Sweden*. Stockholm: Swedish Inst., p. 72.